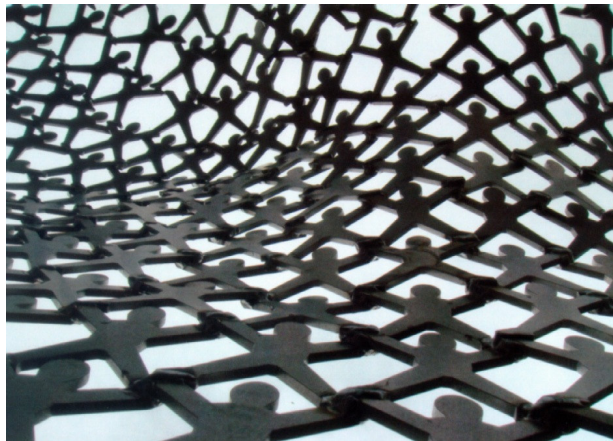

Een interview met de heer Rob Zweerman, getuige en initiatiefnemer voor de monument voor de dwangarbeiders in Neurenberg

Hermann Pitz: Transit (2005-07) oord ter herinnering in Neurenberg (sculptuur van aluminium)
(foto: © Hermann Pitz)

Hoe zou je de gang van zaken samenvatten die geleid hebben tot het monument voor de dwangarbeiders in Neurenberg?

Ik zou de gang van zaken willen samenvatten als een traject waarbij heel veel geduld en volharding gevraagd is van degenen die zich voor de totstandkoming ervan hebben ingezet. Het heeft reden tot ergernis gegeven. Het onbegrip en de herhaalde vertraging, die ondervonden werden, stelden ons dikwijls op de proef.

Reken ik mijzelf daar ook tot de initiatiefnemers dan ga ik terug in de tijd naar het jaar 2002. In juni van dat jaar werden mijn vrouw en ik uitgenodigd voor deelneming aan een gesprek van getuigen uit de oorlogsjaren met de autoriteiten en bewoners van de stad Neurenberg. Wij werden zeer gastvrij ontvangen.

Het was bij een van de excursies, een wandeling door de herbouwde binnenstad, dat wij door de "Straat van de Mensenrechten" liepen; een fraai kunstwerk van Dani Karavan, bestaande uit 27 zuilen in de richting van het Germanisches Nationalmuseum. De zuilen dragen in verkorte vorm de teksten van de artikelen van de rechten van de mens als een aanklacht tegen de misdaden van het Nationaal Socialisme en als een aanmaning in steen aan de mensheid dat

de mensenrechten ook vandaag de dag op vele plaatsen op aarde massaal geschonden worden. Ik was onder de indruk van dit monument.

Op een avond van ons verblijf namen wij deel aan een forum. Ieder van ons mocht zijn zegje doen. Daar gaf ik te kennen dat ik onder de indruk was van Karavan's werk maar dat er op die plek, noch elders in de herbouwde stad, geen enkel teken te vinden was dat verwijst naar het grote onrecht dat in Neurenberg aan tienduizenden gedeporteerden was aangedaan. Ik vroeg daarbij om een zichtbaar teken ter herinnering. De autoriteiten zegden toe daaraan gehoor te zullen geven, zeker nadat Prof. Wolfgang Benz, historicus, het belang daarvan had benadrukt.

In de daaropvolgende jaren 2003 en 2004 schreef ik bij herhaling naar het stadsbestuur en ik vroeg naar de vorderingen. De antwoorden waren weinig zeggend. Ja, men had al in 1987 het plan daarvoor geuit.

In Neumarkt, een kleine stad ten zuidoosten van Neurenberg was men mij op het spoor gekomen als een nog levende getuige en gedetineerde van het doorgangskamp in W.O.II waar jarenlang vele duizenden gedeporteerden waren opgesloten alvorens hen in te zetten in de oorlogsindustrie.

Op de plek van het kamp werd een monument geplaatst. Het werd onthuld in april 2005. Mijn vrouw en ik werden daarbij uitgenodigd. Het bood mij de gelegenheid dit te melden aan de burgemeester van Neurenberg. Als antwoord werd ik, in aansluiting op mijn bezoek, uitgenodigd voor een gesprek met de autoriteiten.

Rob Zweerman rüttelt Rathaus-Politiker wach
Gedenkt endlich dem
Leid der Zwangsarbeiter

Nürnberg - Über 100 000 Zwangsarbeiter haben während des Zweiten Weltkrieges in Nürnberg geschuftet. Viele von ihnen überlebten die Arbeitsstätte nicht. Bislang erinnert in der Stadt nicht mal eine Gedenktafel an die Qualen dieser Menschen. Dabei hatte der Stadtrat schon 1987 beschlossen, den Zwangsarbeitern ein Denkmal zu setzen. Doch seitdem passiert nichts.

Jetzt macht Ex-Zwangsarbeiter Rob Zweerman (70) Druck. Von November 1944 bis April 1945 mußte der holländische Elektriker in Nürnberg-Zellhaus arbeiten. Zweerman: „Ich zeige nicht haßerfüllt mit dem Finger. Das einzige, worum ich bitte, ist ein sichtbares und bleibendes Zeichen der Anerkennung.“

OB Dr. Ulrich Maly (SPD): „Bislang wurde das Leid der Zwangsarbeiter in Nürnberg nicht genug gewürdigt. Wir wollen ihnen aber ein Denkmal errichten, solange einige von ihnen noch leben.“

Hauer soll es deshalb einen Wettbewerbs geben, welcher Künstler den Zuschlag für das Denkmal (max. 50000 Euro) bekommt, so der OB. Im Frühjahr 2006 soll es am Plärrer errichtet werden. Zweerman: „Das würde ich gerne noch erleben.“

Der Plärrer: Hier soll das Denkmal errichtet werden

Ex-Zwangsarbeiter Rob Zweerman

Foto: GILLER/PHILMSTEFER

uit de krant „Bildzeitung“ Neurenberg, 28.04.2005

In en na dit gesprek kwam de zaak in een stroomversnelling. Er werden kunstenaars aangeschreven en uitgenodigd in september 2005. Hun ontwerpen werden door een jury beoordeeld in december daaropvolgend. Prof. Benz en ik maakten er deel van uit.

Het ontwerp "Transit" van Prof. Hermann Pitz uit München werd gekozen. Er was het schamele bedrag van EUR 50.000 voor beschikbaar gesteld. Omgerekend naar het aantal van meer dan 100.000 dwangarbeiders was er dus slechts EUR 0,50 per man, vrouw of kind toegekend. In een persconferentie werd de onthulling toegezegd in 2006. Het voorjaar zou haalbaar zijn.

De tijd verstreek. In juli 2006 berichtte de krant „Bildzeitung“ dat het project stil lag. Korte tijd later werd mij dit bevestigd door het stadsbestuur. Het zou wel najaar 2007 worden zonder duidelijke redenen. Mijn verbaasde brief volgde vergezeld door mijn opmerking dat door verder uitstel de onthulling zou plaatsvinden nadat de laatste getuige zou zijn overleden. De krant "Nürnberger Nachrichten" schreef in een artikel „Het debacle gaat voort“. Uit informatie van de kunstenaar Hermann Pitz werd mij duidelijk dat gestreefd zou worden naar het voorjaar van 2007, maar er waren ook veiligheidstechnische maatregelen nodig gezien de plek van het monument bij de ingang van het Metrostation „Plärrer“.

In augustus 2007 werd de datum van inwijding vastgesteld op 15 oktober. Wie er bij de plechtigheid aanwezig zouden zijn was ook weer een kwestie van heen en weer schuiven van verantwoordelijkheden. In ieder geval zijn er plusminus 50 nog in leven zijnde getuigen uit die jaren uitgenodigd. Of die kunnen en willen komen is een vraag. Van de getuigen die in juni 2002 uitgenodigd waren, is inmiddels Roger Augusto uit Frankrijk overleden en kan Barbara Jablonska om gezondheidsredenen de reis niet maken. Ik had graag de kinderen van hen die niet meer in leven zijn een kans geboden naar Neurenberg te komen. Dat voorstel is afgewezen.

Hoe de plechtigheid zal worden georganiseerd is voor mij nog onduidelijk, evenmin wie er tot de officiële genodigden behoren. Zeker is dat de voormalige minister van Buitenlandse Zaken van Polen, Prof. Dr. Wladyslaw Bartoszewski een reden zal uitspreken en mij is gevraagd dat te doen namens alle voormalige tewerk gestelden.

Wat verwacht je van de uitnodiging en de plechtigheid op 15 oktober?

Ik verwacht een waardige onthulling die geen streep zet onder de voortgang tot nu toe. Ik hoop dat er velen gehoor kunnen geven aan de uitnodiging. Ik hoop dat vele burgers en vooral

jongeren aanwezig zullen zijn. Ik hoop dat de media er goede aandacht aan zullen geven. Ik zou het op prijs stellen als er van de bedrijven die destijds velen tewerk hebben gesteld ook acte de présence zullen geven. Het is goed dat men Prof. Bartoszewski iets laat zeggen maar het mag de herinnering aan en de geboden verzoening van de toenmalige slachtoffers niet op een 2e plaats zetten. Het moet een blijvende opening bieden naar de toekomst. Men zou dan ook de aandacht kunnen vestigen op de boeken van Barbara Jablonska “Die steinerne Rose” en van Ágnes Rózsa “So lange ich lebe, hoffe ich” en het tijdschrift “transit nürnberg”.

Zouden er naar jouw mening, hierna nog andere activiteiten moeten zijn in relatie tot het monument?

In relatie tot het monument denk ik aan minstens een jaarlijkse herdenking bijvoorbeeld door middel van een stille tocht vanaf het monument naar de tentoonstelling “Faszination und Gewalt” of naar kerkhof “Südfriedhof” en daarbij een thema te benoemen in het kader van de mensenrechten dat op dat ogenblik een bepaalde situatie op de wereld toelicht, met deelneming van belangstellenden en vooral schoolkinderen die bij die gelegenheid tekeningen of werkstukken kunnen maken. Het zou een thema kunnen zijn in de geschiedenislessen van het voortgezet onderwijs met een bezoek aan het monument. Dan kan ook de pers daar melding van maken als stadsbericht.

Dank u zeer.

rijo

[Index*](#)

[Home*](#)